

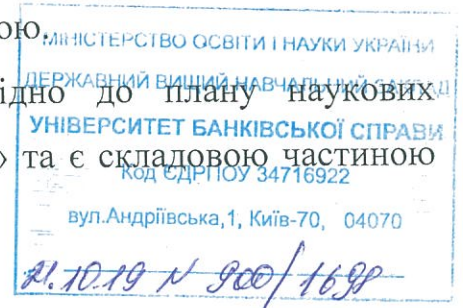
ВІДГУК

офіційного опонента доктора економічних наук, професора
Береславської Олени Іванівни
на дисертаційну роботу Мельник Тетяни Вікторівни
на тему «Монетарне регулювання розвитку банківської системи України»,
подану на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук
за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Актуальність теми дослідження

Удосконалення монетарної політики Національного банку України здійснювалося шляхом переходу з режиму контролю за динамікою валютного курсу до інфляційного таргетування, що відбувалося на тлі зміни стратегічних цілей банку з монетарної політики. Відповідно до нових завдань, змінено підходи до монетарного регулювання з визначенням нових пріоритетів у використанні інструментів монетарного регулювання. У ході перетворень банківська система зіткнулася із новими викликами, що проявилось у таких кризових явищах, як ліквідація значної кількості банків, інфляція та девальвація гривні до іноземних валют, нарощування проблемної заборгованості, що негативно вплинуло на кредитну активність банківської системи та закріпило несприятливі очікування економічних агентів. Виходячи з окресленої проблематики, важливо визначити ступінь впливу монетарного регулювання на розвиток банківської системи України та визначити можливі напрями його вдосконалення. З огляду на зазначене, тема дисертаційного дослідження Мельник Тетяни Вікторівни є актуальною і своєчасною.

Дисертаційна робота здійснювалася відповідно до плану наукових досліджень ДВНЗ «Університет банківської справи» та є складовою частиною

науково-дослідних тем «Компаративний аналіз формування та розвитку банківських систем країн світу» (номер державної реєстрації 0114U004861), у якій дисертантом обґрунтовано підходи до підвищення ефективності монетарних режимів та монетарного регулювання виходячи з дослідження досвіду центральних банків країн світу; «Місце та роль банківської системи в забезпеченні фінансової безпеки України» (номер державної реєстрації 0117U004520), автором запропоновано сприяти фінансовій безпеці держави шляхом вдосконалення монетарного регулювання розвитку банківської системи.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації, їх достовірність і новизна

Наукові результати, висновки та рекомендації, викладені в дисертації, характеризуються достовірністю та обґрунтованістю, про що свідчить зміст та структура роботи, обсяг проаналізованого фактичного матеріалу. При проведенні дослідження було вивчено значний обсяг вітчизняних та зарубіжних джерел з проблем монетарного регулювання банківської системи, законодавчих та нормативно-правових актів з досліджуваних питань, здійснено власні розрахунки автором на основі фінансової та статистичної звітності банків, річних звітів НБУ та Фонду гарантування вкладів фізичних осіб.

Під час написання дисертації використано такі загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання: історичний та аналітичний, аналіз та синтез, абстрагування та логічна інтерпретація, економіко-математичне моделювання та системно-структурний метод. Це дало змогу дисертантові дослідити сучасний стан монетарного регулювання розвитку банківської системи, а також надати пропозиції з його удосконалення.

Дисертаційна робота є одноосібною науковою працею. Мета, завдання, об'єкт та предмет дослідження визначені коректно. Мета дослідження, досягнута, поставлені завдання – виконані. Висновки є обґрунтованими та

відображають основні положення проведеного дослідження. Структура дисертації збалансована і побудована в логічній послідовності процесу дослідження, що дає змогу зробити висновок про достатній ступінь її обґрунтованості, тема та зміст дисертації повністю відповідають паспорту спеціальності 08.00.08 – гроші, фінанси та кредит.

Наукова новизна результатів, одержаних особисто здобувачем

Серед основних досягнень дисертаційного дослідження Мельник Т. В., які визначають її наукову новизну, можна виділити наступні.

Подальшого розвитку набула сутнісна характеристика монетарного регулювання розвитку банківської системи, яка трактується як сукупність дій центрального банку країни у монетарній сфері, підпорядкованих цілям монетарної політики та направлених на набуття нових якісних станів банківською системою, яка включає в себе центральний банк та інші банки (банківські установи), зареєстровані в установленому порядку (с. 49), що дозволяє розмежувати поняття «монетарна політика» та «монетарне регулювання» (с. 41-44), а також чітко виокремити структурні елементи, які належать виключно банківській системі (с. 47-48).

У дисертаційному дослідженні було розвинуто методичний підхід до визначення впливу на розвиток банківської системи ліквідації значної кількості банків унаслідок «очищення» банківської системи (с. 95-102), що дало змогу розрахувати частку активів, коштів банків, юридичних та фізичних осіб, розміщених у банках у стадії ліквідації, до відповідних показників банківської системи у динаміці, а також розрахувати частки коштів фізичних осіб, які не підлягали виплаті, були нараховані та невиплачені та були повернуті вкладникам після ліквідації банків (с. 120-122).

Набув подальшого розвитку методичний підхід до оцінювання впливу інструментів монетарного регулювання на основні показники діяльності банківської системи, що, на відміну від наявних, стосується не лише аналізу

діяльності комерційних банків, а також діяльності центрального банку. Визначено силу зв'язку інструментів монетарного регулювання та показників функціонування банківської системи (с. 115). Це дає можливість обґрунтувати необхідність застосування певних інструментів монетарного регулювання залежно від стану розвитку банківської системи (с. 114-121).

Дисертантом було удосконалено методичний підхід до аналізу показників діяльності банківської системи з урахуванням впливу інфляції та девальвації на основні показники діяльності банківської системи ланцюговим методом, що дає можливість оцінити довгостроковий (від кількох років до десятиліть) ефект від знецінення національної грошової одиниці через інфляцію та девальвацію на динаміку показників функціонування банківської системи та оцінити реальні, а не номінальні показники (с. 110-114).

Заслуговує уваги науково-методичний підхід до оцінки впливу монетарних чинників на індекс розвитку банківської системи шляхом розробки багатофакторної моделі, до складу якої входять такі показники: індекс функціональної оцінки діяльності центрального банку як монетарного регулятора; його процентні ставки за мобілізаційними операціями; обмінний курс національної валюти до іноземної; кредити, надані резидентам, з урахуванням інфляції та курсу національної валюти до іноземної; облікова кількість штатних працівників у банківському секторі (с. 136-139). Дана модель розроблена з метою оцінки впливу результатів діяльності монетарного регулятора у сфері монетарного регулювання на індекс розвитку банківської системи та з проведенням попередньої кількісної оцінки застосування інструментів монетарного регулювання на вищезазначений індекс.

Удосконалено науково-методичні підходи до здійснення когнітивного аналізу та моделювання стимулювання кредитування економіки, що дає змогу розробити пропозиції зі стимулювання кредитної активності банківської системи та забезпечити сприяння її розвитку на довгострокову перспективу (с. 139-149).

Автором запропоновано здійснювати оцінку стану розвитку банківської системи на основі введення узагальненого індикативного показника, який базується на таких показниках, як: індекс розвитку банківського сектору (до складу якого входять: індекс депозитів, залучених банками, до ВВП; індекс недіючих кредитів до сукупних кредитів, наданих банками; індекс кредитів, наданих банками нефінансовим корпораціям, до ВВП; індекс кредитів, наданих банками, до ВВП; індекс активів банків до ВВП; індекс порівняльних умов банківської діяльності) та індекс оцінки функціональної діяльності центрального банку як монетарного регулятора (до складу якого входять: індекс інфляції; індекс змін в курсоутворенні; індекс прострочених кредитів, наданих центральним банком; індекс офіційних резервних активів), що дає змогу оцінити розвиток банківської системи (з огляду на різнонаправленість динаміки показників, які зазвичай характеризують стан банківської системи) та виявити недоліки при проведенні монетарного регулювання з метою сприяння розвитку банківської системи (с. 126-130).

Повнота викладу основних результатів в опублікованих наукових працях

Повнота дослідження підтверджується достатньою кількістю публікацій. Результати дисертаційної роботи відображено у 17 наукових працях, серед яких 6 статей у наукових фахових виданнях, 5 з яких входять до наукометричних баз даних (з них: 1 стаття – до наукометричної бази даних Web of Science), 1 стаття – у зарубіжному періодичному науковому виданні, 10 публікацій у збірниках матеріалів міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференцій. Загальний обсяг опублікованих робіт складає 6,02 друк. арк., із них особисто автору належить 4,90 друк. арк.

Перелік основних наукових праць за темою дисертації наведено в авторефераті та в дисертації.

Автореферат оформлений згідно з вимогами МОН України, повністю відповідає основним положенням дисертаційної роботи, розкриває її структуру

та акцентує увагу на основних наукових результатах, викладених в дисертації, не містить інформації, яка не наведена в роботі.

Науково- практична значущість результатів дослідження

Практичну цінність дослідження підтверджують довідки про впровадження наукових розробок автора. Зокрема, методичний підхід до аналізу показників діяльності банківської системи з урахуванням інфляції та девальвації ланцюговим методом при аналізі виконання Основних засад грошово-кредитної політики у роботі Секретаріату Ради Національного банку України (довідка № 011-00/10 від 24.06.2019); визначення наслідків заміщення кредитної діяльності банківської системи діяльністю у сфері цінних паперів під час проведення досліджень з напрямів функціонування фондового ринку та ринку цінних паперів ПрАТ «Українська міжбанківська валютна біржа» (довідка № 1/60 від 20.05.2019); науково-методичний підхід до здійснення когнітивного аналізу та моделювання кредитування економіки з метою стимулювання кредитної активності АТ «КБ «ГЛОБУС» (довідка №1998 від 21.06.2019).

Основні теоретичні положення і результати дисертаційної роботи використані в навчальному процесі в Інституті банківських технологій та бізнесу ДВНЗ «Університет банківської справи» при викладанні дисциплін «Центральний банк та грошово-кредитна політика», «Банківське регулювання і нагляд», «Банківська система», «Гроші і кредит» (довідка № 12-134/766 від 28.05.2019).

Дискусійні положення та зауваження до змісту дисертаційної роботи

В цілому позитивно оцінюючи наукове та практичне значення, дисертаційного дослідження Мельник Т. В., слід вказати на деякі недоліки та дискусійні положення.

1. У п.1.1 при дослідженні еволюції поглядів на монетарне регулювання і монетарну політику автор використовує термін “монетаристська теорія”, яка займає на її думку, “вагоме місце у теорії грошей” (с. 24). Використання даного терміну є не зовсім коректним, так як теорія грошей у наукових дослідженнях ще має назву монетарної теорії, а не монетаристської. Монетаризм — це один з напрямів теорії грошей або монетарній теорії, який виник у 1950 році і його основоположником є М.Фрідман.

2. У дисертаційній роботі зазначено показники, які характеризують діяльність банківської системи (с. 63, рис. 1.5), серед них наведено індекс порівняльних умов із зазначенням формули розрахунку (с. 64), проте деякі складові індексу, зокрема, індекс обсягу фінансових ресурсів та індекс концентрації активів банків не містять формули їх розрахунку, що не дає змоги оцінити доцільність включення їх до індексу порівняльних умов банківської діяльності.

3. Додаткового обґрунтування потребує висновок дисертанта на с.85, що “проблеми надлишкової ліквідності банківської системи можна вирішити шляхом збільшення нормативів обов’язкового резервування, замість проведення значних обсягів операцій з депозитними сертифікатами Національного банку України, що, в свою чергу, зменшить значну частину витрат НБУ та підвищить його прибутковість, а також надасть можливість перенаправити наявні грошові потоки на кредитування економіки”. По-перше, так як резерви банків складаються з обов’язкових та вільних, збільшення нормативу обов’язкового резервування призведе до зменшення вільних резервів банків, що суттєво вплине на обсяги кредитування. По-друге, на с. 80 самим автором зазначається, що зростання обов’язкових резервів у 2013-2018 рр. ... жодним чином не вплинуло на зменшення обсягу ліквідності банківської системи.

4. У п.п. 2.2. при проведенні аналізу стану розвитку банківської системи України дисертантом зазначено, що такий аналіз здійснювався окремо для банків та Національного банку України, з метою уникнення формулювання

некоректних висновків, так як діяльність НБУ суттєво впливає на банківську систему, враховуючи його функціональне призначення та значну частку активів у структурі активів банківської системи (с. 86). Проте було б доцільно надати загальну динаміку активів банківської системи із зазначенням частки активів центрального банку на підтвердження вищезазначеної думки.

5. Додаткового обґрунтування потребує позиція автора щодо віднесення таких показників, як ІСЦ, середній курс гривні до долара США та темпи зростання курсу гривні до долара США до показників розвитку банківської системи України (с.121 таблиця 2.14).

6. У дисертаційній роботі було проведено оцінку наслідків ліквідації банків. На с. 128, рис. 2.24 наведено частки основних показників банків у стадії ліквідації до показників банківської системи, зокрема, активи банків, кошти юридичних та фізичних осіб. Доцільно було б розрахувати частку капіталу та частку сформованих резервів під знецінення кредитів та заборгованості клієнтів з метою оцінки ступеня ризикованості кредитних операцій банками, які знаходилися у стадії ліквідації.

7. На с. 153 наведено інструментарій вжиття заходів з удосконалення монетарного регулювання розвитку банківської системи для активізації кредитування економіки, серед них є пропозиції щодо зміни нормативно-регулятивних актів, які потребують уточнення, тобто що конкретно необхідно змінити в тому чи іншому нормативно-регулятивному акті.

Висловлені зауваження щодо змісту дисертації суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку роботи Мельник Т. В., її наукову та практичну значущості.

Загальний висновок

Проведений аналіз та оцінка дисертаційної роботи, автореферату та наукових праць дає можливість зробити висновки, що дисертаційне дослідження Мельник Т. В. на тему «Монетарне регулювання розвитку банківської системи України» є завершеною науковою працею, актуальним та

якісним дослідженням проблем монетарного регулювання розвитку банківської системи України та свідчить про ґрунтовний, творчий підхід автора до вирішення наукового завдання.

В опублікованих працях та авторефераті дисертанта повною мірою відображені основні положення дисертаційної роботи. Зміст автореферату дисертації є ідентичним основному змісту роботи.

За своїм змістом, структурою, наповненням та завершеністю, дисертаційна робота «Монетарне регулювання розвитку банківської системи України» відповідає вимогам п.п. 9, 11, 12, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України № 567 від 24 липня 2013 р. (зі змінами та доповненнями, внесеними згідно з Постановою КМУ № 656 від 19 серпня 2015 р.), а її автор – Мельник Тетяна Вікторівна – заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит.

Офіційний опонент:

**доктор економічних наук, професор
завідувач кафедри банківської справи
та фінансового моніторингу
Університету державної
фіскальної служби України**

